This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

K44
1913
A 777,746

VERDANDIS
SMÅSKRIFTER.
77.

SKÖNHET FÖR ALLA

AV

ELLEN KEY

FEMTE UPPLAGAN

STOCKHOLM ALBERT BONNIER

25 ÖRE

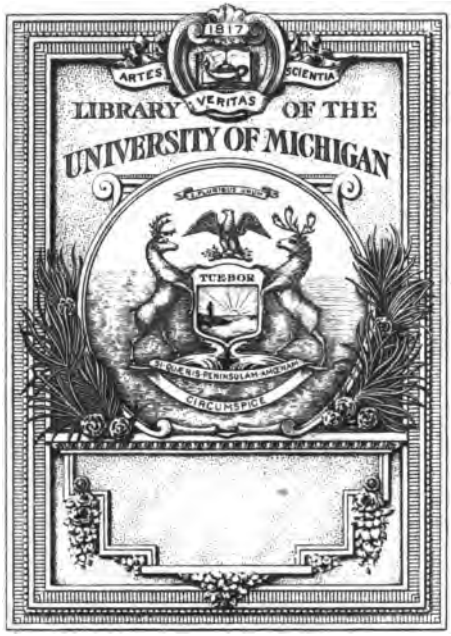

THE GIFT OF

Prof. C. L. Dahlstrom

NK
2115
.K44
1913

STUDENTFÖRENINGEN VERDANDIS SMÅSKRIFTER. 77.

SKÖNHET FÖR ALLA

32

FYRA UPPSATSER

AV

Karolina Sofia

ELLEN KEY

FEMTE UPPLAGAN

(Femtonde—tjugonde tusendet)

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Innehåll:

Skönhet för alla.

1. Skönhet i hemmen 3
2. Vardagsskönhet 37
3. Festvanor 42
4. Skymningsbrasan 47

Av de här meddelade uppsatserna har den nu omarbetade och tillökade *Skönhet i hemmen* varit offentliggjord i Iduns julnummer 1897; *Vardagsskönhet* i Julbloss 1891; *Festvanor* i Iduns julnummer 1896 och *Skymningsbrasan* — skriven 1870 — offentliggjordes därsammastädes 1895.

Före tryckningen blev *Skönhet i hemmen* uppläst i en konstnärskrets, vilken godkänt uppsatsen och genom några påpekanden bidragit att fullständiga den. Den är nu betydligt tillökad och delvis omarbetad.

Copyright. Albert Bonnier 1913.

NK
2115
.K44
1913

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1918

Bibl.
Patron. C. L. Dahlström
7-27-1932

Danaid
I Vatikanska museet i Rom (okänd mästare).

1. Skönhet i hemmen.

Några utläggningar till Ehrensvärds text.*

I.

Det är, säger Ehrensvärd, *människans behov, som sätta människan i rörelse.* Sedan hon tillfredsställt sitt behov av föda och av skydd — genom kläder och bostad — börjar hon snart tänka på att tillfredsställa sina *glada behov*, de, vilka på ett eller annat sätt väckas genom skönhetssinnet. Redan vilden önskar uttrycka sitt skönhetssinne. Ty varje människa har någon form av skönhetslängtan, ehuru den hos de flesta ännu blott yttrar sig i smaken för grannlåt att bära på sig eller att se omkring sig. Men grannlåt — särskilt nutidens grannlåt — är ofta raka motsatsen till det

* De ej alltid ordagranna citaten efter Ehrensvärd äro med kursiv stil.

sköna. Grannlåten göres nu fabriksmässigt och vanligen av oäkta material, varigenom man vill härma något äkta. Och redan detta är i strid mot skönhetens första villkor: att den ej får innehålla någon flärd. *Flärd är saken dit-åt, ett stort sken av saken, men ej saken själv. Den nöjer sig med falska uttryck, som antingen ersätta sin brist genom ett onödigt behag eller genom en viss överdrift.*

Men, undra många, hur skall man kunna veta vad som är flärd eller äkta, vad som är fult eller skönt? Ehrensvärd svarar: *Man ser det sköna i den mån, man själv är väl danad och väl uppfostrad.* Och denna uppfostran bör gå ut på *att finna huvudlagen* för den sak, om vilken det är frågan. Har man funnit den, utvecklar man sedan lätt sin förmåga att *välja det vackra*, eller med ett ord sin smak.

Smak är känslan av naturens allra hemligaste, allra finaste sanningar. Och om vi iakttaga naturen, finna vi att en av dessa dess finaste sanningar är: att *den rena naturen verkar på ett enkelt sätt.* Den stora smaken blir således *den, som väljer det fullkomliga, den friska naturen.* Sålunda finner man *det sköna, som är det fullkomliga.*

Om man tillämpar dessa satser på våra hem, så blir den första regeln den: att vi alltid, för var sak, vi till dem förvärva, böra fråga oss: om den fyller *huvudlagens* fordringar? Och denna lag är: att var sak skall motsvara det ändamål, för vilket den är till! På en stol skall man kunna sitta bra, vid ett bord skall man lugnt kunna arbeta eller äta, i en säng skall man kunna vila väl. Den obekväma stolen, det rankiga bordet, den smala sängen äro således redan därför fula. Men det är dock ej visst. att den bekväma stolen, det stadiga bordet, den breda sängen äro vackra. Saken måste, liksom varje vackert föremål i naturen gör det, fylla sitt ändamål med enkelhet

och lätthet, finhet och uttrycksfullhet, annars har den ej uppnått skönheten, oaktat den motsvarar nyttans krav. Skönheten innefattar således visserligen ändamålsenligheten men denna icke alltid skönheten. Ett hem måste ju ordnas mycket olika, allt efter som man bor i norr eller söder, i stad och på land, i en vinter- eller blott en sommarbostad. Framför allt måste det bliva olika, allt efter de personers behov, som skola bebo hemmet. Det största felet med de flesta byggnader är, att de icke uttrycka verkliga behov eller sitt verkliga ändamål. Detta är den första orsaken till deras fulhet och stillöshet, men även att en del ändamålsenliga nyheter — t. ex. plåttaken — icke ännu vare sig i fråga om form eller färg blivit förädlade genom skönhetssinnet. De gamla, enkla, rödmålade bondstugorna hava en viss stil. Men de nya stationssamhällena, där en mängd dåliga ljusa trähus växa upp omkring stationen, äro avskyvärt fula. Det behövdes emellertid blott att själva stationshusen vid en bana vore vackra, för att detta småningom skulle inverka också på de byggnader, vilka uppstå runt omkring dem.

På landet bygger och inreder man ofta själv sitt hem, i staden är man däremot beroende av byggmästarna. Och den smak, som hos dem på 70—90-talet gjort sig gällande, har varit den mest grant tarvliga tyska; ej blott i det yttre utan även i det inre. Mörka tapeter med meningslösa ornament, bjärt målade och i gips dekorerade tak, brokiga kakelugnar med speglar och krimskrams ha varit regeln. Den enda möjligheten att få mera smak i stadsrummen är, att man från alla håll börjar fordra, att dessa ej utstyras med denna fula och meningslösa grannlåt, utan att de förenklas i riktning av en sund och ädel smak. Och den enda möjligheten att alla verkligen för billigt pris skola kunna erhålla vackra saker, det är att fabrikanterna — särskilt av möbler, tapeter, tyger, glas, porslin och metallsaker — sätta sig i förbindelse med konstslöjdens

idkare, så att dessa åt allt, från och med det enklaste och minsta t. ex. tändstickslådan och till det största, giva vackra former och lämpliga prydnader. Först då intet fult finnes att få köpa; då det vackra är lika billigt som det fula nu är, kan skönhet för alla bli en full verklighet. Till nyligen voro svartmuskiga möbel- och gardintyg, mörka tapeter med meningslösa fasoner, med krumelurer pålimmade möbler och klumpiga husgeråd ofta billigare än de vackra och stilfulla. Ty konstnärernas arbeten för hemmen hade ännu endast kommit de rika till godo.

Här blir i det följande således endast fråga om vad man redan under de närvarande förhållandena i enkla, svenska hem — i hem med t. ex. ett enda rum eller med tre, fyra — kan göra för att undvika det fula och med lätta, billiga medel omgiva sig med det vackra.

Naturligtvis måste den personliga smaken i dessa avseenden vara den i främsta rummet avgörande. Intet vore oklokare än att göra om mitt hem efter vissa regler för det vackra, ifall jag därigenom måste offra de saker, vilka redan äro inpassade i sin omgivning och dem jag funnit bekväma och ändamålsenliga, eller saker, som äro mig dyrbara, emedan de äro minnen från mitt barndomshem eller mig kära människor. Det, som här senare kommer att sägas, avser således icke att utdöma möbler eller prydnader, som för oss fått värde på grund av vana eller tillgivenhet. Det är här endast fråga om anvisningar för det nya hem, man kan inreda åt sig, de nya saker man köper, de nya prydnader man väljer. På landet har man, som ovan framhölls, ej sällan tillfälle att själv bygga och ordna sitt hem. I staden måste man däremot oftast taga sin bostad sådan hyresvärden gjort den. Men ibland får man dock vara med om att bestämma tak, tapeter och målning. Och i fråga om möbler och prydnader kan man ju alltid i någon mån göra hemmet till ett uttryck av sin smak. Men tyvärr äro de flesta människors smak icke

utvecklad. Och därför tillfredsställa de — huru motsägande än detta låter — sitt skönhetssinne på ett fult sätt.

Andra åter göra det på ett ledsamt, t. ex. när de på ett opersonligt sätt efterbilda det vackra i andras hem. Ett rum får en själ först när en människa där röjer sin själ; när det visar oss vad denna människa minnes och älskar, huru hon dagligen lever och arbetar. Om farmors rum liknade hennes sondotters, målarinnan; dennas rum åter hennes fars, ingenjören, då vore detta stillöst. Ty det vore sanningslöst: det gåve en falsk bild av de personligheters väsen, som i rummen borde äga sitt uttryck. Man skulle i vardera fallet sakna *en sannskyldig orsak till allt* och endast genom denna får ett rum stil, personlighet, och — om smak finnes — även skönhet. Man får emellertid akta sig att alltför snabbt döma människor efter deras bostad, ty de äro ej alltid herrar över den. Betecknande är i detta avseende den rumäniska drottningen och författarinnan Carmen Sylvas »ideal av ett hem», som hon sålunda skildrat:

»Någon salong skulle ej finnas, däremot ett musikrum och ett mycket stort bibliotek. Vad mening har en salong utan musikalier eller böcker? Den blir då det mest tråkiga stället i ett hus, 'det fina rummet', varifrån all hemkänsla är bannlyst.

Rummen få icke ha för många möbler; väggarna böra vara oljemålade och möblerna ha samma färg som väggarna. Det får gärna vara en mängd överdrag, vilkas tyg kan tvättas. Jag vill inte ha någon säng i huset. I dess ställe skall det vara divaner. Mitt sovrum skulle vara grönt, så att man fick det intrycket, att man vilade i en grön lövsal. Mitt kabinett blått, och både golv och gardiner ha samma friska, blåa färg som möblerna. I toalettrummet borde allt vara i snövit färg och möblerna i enkel, ren stil.

I alla husets rum borde stå skrivbord och finnas böcker. Böcker äro hemmets bästa prydnader. Envar av

familjens medlemmar måste känna att hemmet alltid har underhållande kraft nog, och till detta bidraga böcker mest av allt. Man anar ej huru mycket verklig bildning, som halvt omedvetet meddelas i ett hem med goda böcker!»

Vi veta emellertid att — så drottning hon är — har Carmen Sylva icke kunnat helt förverkliga sitt ideal! Och många äro som hon bundna av förhållanden. Men det ideal, till vilket en var dock under alla förhållanden bör *sträva*, är att i sin omgivning avspegla sin personlighet.

II.

Att det nyttiga är aktningsvärt, inse alla kvinnor, att det sköna är älskvärt inse många, men att harmonien mellan det nyttiga och sköna är det enda eftersträvansvärda — hur mången inser det? Och även hos de få, som verkligen förstå detta, finner man sällan ett klart begrepp om huru de skola förverkliga denna harmoni. Än mer sällan finnes den fasta viljan att skapa skönhet omkring sig, som ännu onekligen behöves för att besegra de praktiska svårigheterna.

Tyvärr är det mycket vanligt att även den estetiskt vakna kvinnan betraktar strävan efter det sköna som ett behag i livet, men icke som en plikt. Skönheten anses som ett överflöd, vilket somliga hava råd till, andra icke. Men det är alldeles visst att envar, som har skönhetssinne, kan åstadkomma en viss harmoni mellan det nyttiga och det sköna, ifall man icke förväxlar det senare med lyx, som ofta är ett hinder för det verkligt vackra. Detta senare kan vinnas med enkla medel och för billigt pris. Och genom att eftersträva skönheten, på samma gång som hon tillgodoser nyttan, tillfredsställer kvinnan icke blott ett berättigat krav i sin egen natur: hon övar även ett djupt inflytande på medlemmarna i ett hem, där hon är själen. Barnens sinne uppfostras och förfinas genom de

vackra intrycken; de vuxna erfara en ro och en glädje, som alltid gör dem älskvärdare, ofta ädlare, och kvinnan själv blir lyckligare genom den skapandets glädje, som utövningen av en konst städse medför.

Ett stort framsteg i smak har hos oss ägt rum på de sista trettio åren. Den rörelse, som fru Sofi Adlersparre började, har gripit allt mer omkring sig. Även landsorten har blivit starkt påverkad av den nya smakriktningen. Man begår numera sällan forna tiders oerhörda smaklösheter, såsom att låta oss vila mot eller trampa på hästar, lejon och fåglar, broderade på kuddar och pallar; att vandra omkring med turkhuvuden på våra tofflor eller kliva i herdestycken på våra golvmattor. Vi slippa nu se blomtavlor på nattsäckar, landskap på eldskärmar, ruiner på skrivbordsmattor eller någon av Thorvaldsens basreliefer sydd i pärlor på kappan till en hörnhylla! Man gör ej tofflor till urhållare, ej blommor till penntorkare! Med andra ord: man lär sig att icke bruka som prydnader sådana ting, vilka icke hava det allra minsta med det ifrågavarande ändamålet att göra, ja, som ofta göra det sålunda prydda föremålet obekvämt att bruka. Man har också börjat inse, att stickade och virkade saker sällan äro vackra, framför allt det är avskyvärt att ge våra rum likheten med torkvindar genom att fylla dem med döda vita fläckar i form av överdrag, borddukar och antimakassar, vilka — då de äro virkade — dessutom fastna i allt och därigenom bli dubbelt avskyvärda. Man ser allt mer sällan dessa arbeten av hår, kork, vax, pärlor, fjädrar, snäckor, kottar med mera dylikt, där materialets art och bräcklighet gjorde föremålen till lika oandvändbara som fula dammgömmor! Men tyvärr finnes nu en annan vanart i handarbeten, den genom vilken man strävar att »använda» allt — från cakeslådor till tändsticksaskar, från gamla hattar till buteljer — genom att av sådant skräp göra prydnadssaker, med hvilka man tror sig försköna

hemmet! En kvinna skulle i stället gagna och glädja världen mera, om hon sove bort de timmar, hon på detta rysliga svagsinne använder — för att icke tala om huru mycket bättre hon skulle bruka den genom att promenera eller läsa en bok. Och detsamma gäller ännu om nio tiondelar av alla de små tingestar av plysch, kläde, stramalj, dem man broderar med silken eller guldtråd, liksom de flesta små trä- och lädersaker, dem man nu glödritar eller målar, skär ut eller pressar. De bli visserligen vackrare än de gamla skräpsakerna, men icke ett grand mer nyttiga. Också de kunna således endast tillkrångla och överfylla men icke försköna hemmet, eftersom de varken ha den verkliga konstsakens eller den verkliga nödvändighetssakens berättigande.

Men som sagt, i det stora hela har dock en förbättring inträtt. Man upptäckte först hela rikedomar av vackra dekorativa motiv och arbetssätt i allmogens gamla vävnader. sniderier och konstsömnader. Och småningom utvecklades intrycken av allt detta till den nuvarande, högt stående kvinnliga svenska konstslöjden. Även i landsortens hem kan man nu få se verkligt konstnärliga handarbeten. Tyvärr tillverkas i många slöjdskolor — liksom under handarbete och slöjd i många skolor och arbetsstugor — en mängd föremål, vilka äro lika fula som oändamålsenliga. Och även när detta ej är fallet, bli alstren av konstslöjden ännu sällan sammansmälta med hemmets övriga anordningar utan avsticka ofta mot en smaklös omgivning. Ty få kvinnor förstå ännu att behandla ett rum — eller en dräkt — som en helhet, där intet bör finnas som blott är enstaka vackert, utan där färger som former böra verka i samklang; där huvudsaken bör framhävas och bisakerna, om än så vackra, underordnas; där alla enskildheter böra samverka harmoniskt; där man ena gången förstår att nå en verkan genom att fylla ett tomrum, en annan gång genom att icke fylla det.

Ett av Ehrensvärds visdomsord är att *man i norden brukar prakt, där behoven lika väl kunde tillfredsställas utan densamma.* Detta bekräftar sig både i det offentliga och i det enskilda livet. Sällan förstår man i norden att den äkta skönheten blott finnes hos det, som är utan flärd, det som *är gjort rätt för saken, ländande till fyllnad för de rena behoven i människans friska natur.* Detta är en av orsakerna varför — som nyss framhölls — den meningslösa lyxen inger en känsla av obehaglig beklämning: skönhetssinnet finner endast *ett sant behag i lagom och måtta.* Konstverken, som hopas i dylika av flärd fyllda rum, göra sig icke gällande emedan de ej äga en förnäm omgivning. De för nyttan beräknade föremålen äro så tillkrånglade, att de ej röja orsaken för sin tillvaro; de bli sålunda fula, medan de enklaste ting kunna visa sanningen av Ehrensvärds ord:

Det är otroligt vad en sak blir vacker, när man ser en sannskyldig orsak till allting.

Det är den dåliga smaken, som inbillar sig att det nyttiga blir vackert genom att prydnader dölja dess ändamål. Men intet husgeråd blir vackert, som icke först och främst ger vissheten av ändamålsenlighet och sedan av en prydlighet, som står i full överensstämmelse med ändamålet. I stugorna på Skansen erhåller man sålunda vackra, stilfulla intryck, emedan varje husgeråd där fyller ett behov och dessutom har fått en lämplig och måttfull dekorativ behandling. Dessa vardagsting tillmötesgå både de praktiska kraven och *de glada behoven*, ty de stå alla i sammanhang med varandra och med sitt ändamål, de äga med ett ord stil och äro sålunda inom sitt slag vackra. Man kan till exempel knappt se någon enklare inredning än Morastugans med sin väggfasta säng, bänk, bord och hylla, sin hängstång i taket, sina enkelt sirade trä- och lerkärl, sina långhanddukar och järnljusstakar. Allt är ändamålsenligt, varaktigt och smakfullt; intet är onödigt

och intet är vårdslösat. Stugan ger ett enhetligt intryck, emedan människor här fyllt sina verkliga behov på ett sätt, som överensstämt med deras egna tycken, och dessa tycken ha varit äkta och vackra.

Den nya tiden har ju många nya behov och många nya medel att tillfredsställa dem. Det skulle därför vara lika stillöst som dumt att härma de gamla stugorna på Skansen. Men man kan där lära sig med vilka enkla medel man kan nå det vackra. Och man kan för övrigt lära detta överallt på landsbygden, där man inte ännu infört den nya tidens fula stadsvaror. Varje känslig natur skattar det stämningsvärde och gripes av den tjusning, som ett rum meddelar då det är ett troget uttryck av en viss människa eller en viss tid eller en viss samhällsklass, av dess verkliga behov och av dess själsliv. Hur väl känner man sig ej till mods i ett rum, där de enkla ljuspolerade möblerna av alm eller björk visa det vackra träslaget självt och möbeltyg som gardiner meddela glädje med sin röda och vita rutning, liksom nöthårsmattan med ett par rena färger! Allt tyckes säga: »Här tåles varken lögn eller pråli» Eller hur trivsamt och vackert är icke ett gammalt förmak i en prästgård, där möblerna äro pärlfärgade, där golvet skiner bländvitt och vackra trasmattor bilda vägar på golvet; där vita, hemgjorda gardiner släppa in solen på de väl skötta blomkrukorna, en enkel, hemvävd bordduk ligger på bordet, och en gammal blå och vit kakelugn står i vrån — och där man inte brytt sig om de ledsamma vita överdragen på möblerna, utan låtit dessa visa sig i en hemvävd beklädnad! Eller också den enkla bondstugan med sina hemmasnickrade, rödmålade möbler — fällbänk, fällbord, dragkista och stolar — med den stora väggklockan, som pickar i vrån; med golvet enrisstrött, och den vitlimmade spiseln med sin stora brasa om vintern och sitt eklöv om sommaren!

Det är sammanhanget, överensstämmelsen, som först

och främst gör dessa rum vackra. Och sedan att de verka så hederliga, rena och gedigna. Där finnas inga dammgömmor, ingen billig trasgrannlåt, intet härmat eller oäkta. De äro raka motsatsen till de fula rum, vilka man nu finner i hundratusental i vårt land, dem, där man ser en dammig turkisk divan med brokigt möbeltyg, en tunn, sladdig, storrosig, köpt duk på bordet; jutetygsgardiner med sina hårda veck, stråva fransar och fula gulgrå färger, med tryck i blått, rött och brunt; där stolarna — med obekväma, svängda ryggstöd i ögleform och stoppad kullrig sits — äro av imiterad mahogny; bordet med sina dumt svängda fötter av imiterad valnöt och byrån av imiterad ek; där en grann lampa i bjärtgul brons hänger i taket; brokiga oljetryckstavlor i förgyllda ramar och målade terracottarundlar med figurer hänga på väggarna; där ett rött plyschalbum och ett himmelsblått glasfat till visitkort stå på bordet och ett par målade porslinsvaser med konstgjorda blommor »pryda» byrån!

Det är allt detta fabriksbilliga, oäkta, granna och från skilda håll sammanplockade, som gör den nya tidens flesta hem så stillösa.

Hur falsk den föreställningen är att skönhet i hemmet vinnes blott genom rikedom, det ser man bland annat i de många, av meningslösa lyxföremål och konstsaker överlastade hem, där intet djupt skönhetsbehov, ingen personlig smak gjort sitt urval eller givit föremålen den plats, från vilken de kunna verka; där de mest sammanhangslösa ting äro hopförda och av tapetseraren ordnade! I sådana rum — fulla av draperier och braskuddar, skärmar och mattor, porslinsmålningar och glödritningar, statyetter och tavlor — gripes den skönhetsälskande av en lidelsefull längtan till raka motsatsen, till enheten och enkelheten i ett gammaldags lantrum med stela, uppradade möbler, vita nätteldukgardiner och tomma väggar! Men han vet att sådana rum numera sällan finnas; att även i de mest

avlägsna bygder det meningslösa skall möta honom i form av Makart-buketter, japanska solfjädrar, målade tallrikar, pressade brons- eller mässingsgrannlåter, skära och blå vaser och mera dylikt. Och till allt detta kommer, att arbetsbordet ofta är för litet eller så att ljuset kommer från höger i stället för vänster; att lampan är för hög eller för låg; att sängarna äro för trånga; att gardinerna utestänga dagern — med ett ord: att all denna fulhet hindrar så väl ett lätt arbete som en kraftförnyande vila; att man sålunda medelbart hämmar sitt arbete genom likgiltighet för huvudsaken och omedelbart ökar det genom hopandet av skräp, som skall hållas rent och som är i vägen! Någon yttrade — om ett annat land — att de »som där ha pengar ha ingen smak och de som ha smak ha inga pengar». Men under slutet av 1800-talet kan man om Sverge säga att smaken där skydde rikedomen i lika hög grad som fattigdomen och sålunda blev alldeles hemlös. De flesta kvinnor visade ej ens så mycken smak, att de vördade ett stilfullt, gammaldags hem, ifall de ärvt ett sådant, eller kunde omdana det för den nya tidens krav utan att alldeles förstöra dess egendomlighet. Alla dessa nu vanställda rum skulle kunnat se behagliga ut, ifall man i dem endast haft de möbler, som verkligen behövdes; ifall man på väggarna satt upp några träsnitt eller goda fotografier; ifall man i en enkel gulbrun eller grönbrun lerskål — av dem man får för tjugufem öre på torget — ordnat några grenar; ifall allt krimskrams varit borta och endast enkla glas med blommor stått på byrån; några böcker låge på bordet; ifall rummets färger samstämt i stället för att skrika mot varandra och alla fula handarbeten varit utbytta mot enkla, hemmavävda dukar, mattor och gardiner.

En amerikansk författarinna omtalar, att hon en gång kom till ett blockhus i Västern och vid inträdet i rummet genast greps av den lika oväntade som behagliga känslan,

att hon befann sig i ett hem, ordnat av en kvinna med smak. Väggarna voro endast av stockar, borden av omålat trä, sittplatserna av packlårar. Men dessa voro klädda med nankin i en varm gulbrun färg, med en rak bård av blå band liksom även gardiner och bordduk. En ljus halmmatta låg på golvet; en vas med vildblommor och några böcker voro de enda prydnaderna. Men med dessa enkla medel gav rummet — långt borta från kulturens rikare möjligheter — dock ett intryck av bildning och harmoni.

Ett ungt konstnärspar, som icke ens hade råd att beställa sig de enklaste möbler, gjorde själva av packlårar hela möbleringen till sitt vardags- och matrum — en utväg, som naturligtvis icke anbefalles till efterföljd såsom i och för sig praktisk, utan här endast nämnes som bevis på huru man i nödfall kan reda sig. Matbordet och fruns sybord utgjordes av en större och en mindre packlår, vilkas bottnar man behållit, men utsågat sidorna så att endast fyra ben voro kvar. En annan lår blev — endast genom att vändas med botten upp — serveringsbord eller »buffet». Vägghyllor erhöllos genom att man på ett par mindre lådor behöll botten och ena kortsidan eller långsidan och skar ut de andra sidorna, så att de endast bildade en kant med kraftiga linjer. Taburetter erhöllos av fyrkantiga packlådor, vilkas mot golvet stående sidor nedtill utskuros i halvcirkel. Allt detta målades nu i rött eller vitt, med dekorativa blommor här och där; på bord och »buffet» lades hemvävda, vita, fransade dukar, på vägghyllorna sattes gamla ler- och träkärl. Två andra packlårar ställdes i vinkel mot varandra i ett hörn och på dem breddes bondvävnader och bänkadynor, så att därav blev den trevligaste lilla hörnsoffa. Genom några veckors eget arbete danade detta unga par således ett stilfullt, hemtrevligt rum som i ören kostade dem vad andra ge ut i kronor, ofta utan att nå samma behagliga verkan. Nutiden har återupptagit påläggsömmen, varigenom man

med jämförelsevis ringa arbete kan nå en vacker verkan — om detta arbetssätt brukas med smak i färgval och mönster — för bårder på dukar och förhängen, till kuddar och dylikt. Ännu enklare arbetssätt finnas för liknande ändamål. Men som tid ej bör offras på dåligt material och gott material är dyrt, bli dessa handarbeten aldrig billiga. De i enkla mönster och vackra färgsammanställningar hemmavävda gardinerna och borddukarna bli i de flesta fall såväl det varaktigaste som billigaste.

Vill man se ett hem, vilket med enkla medel nått det hemtrevligaste och mest personliga intryck, då bör man helst besöka Carl Larssons hem uppe i Sundborn i Dalarne — d. v. s. genom att studera det i de fyra planschverk han utgivit över detsamma. I inledningen till det första — *Ett hem* — skriver han själv följande:

»Vår tid är en svår tid för en konstnärligt anlagd människa att leva i. Endera tillämpningen av det praktiska sinnets tråkiga motto: *rätt* och *slätt*, eller också lyxmänniskans smaklösa industrigrannlåt.

Fabriken, kasernen, sjukhuset, skolan och herrgården äro lika odrägligt jämnlinjerade både ut- och invändigt.

Bonden försöker att få det lika ledsamt, han med, fast tack vare rödfärgen hans stuga dock blir vad stadsbon med en längtans suck kallar lantlig. Så rätlinjeringens motsats: ståndspersonens fånigt upphängda draperier över dörrar, i hörn och bakom tavlor, dess etagèrer och ställ med billig basarsmörja på, samt konstgjorda blommor med band, damm och mikrober. Tockna lampor och sickna skärmar! Och plysch och kretong! I detta granna skräp och lysande elände sitta nu herre och fru, mysande detta säkra löje, som säger att de till det yttersta tillfredsställt de krav moderniteten kräver av samhällets toppar.

En ann' så god som en ann', tänker den svenske bonden.

Från snickerifabriken har han en inventionssoffa av furu, betsad till mahogny, en byrå med rysliga nickelbeslag, en valnötskommod, en gungstol (svart och guld) och mitt på golvet ett runt och rankigt utdragsspektakel till bord, på vilket ligger en smutsblomfärgad duk (»tryckta mönster») samt på denna en mycket billigare, men lika faslig fotogenlampa som hos det nyssnämnda herrskapet.»

Sedan fortsätter Carl Larsson att berätta huru hans eget hem danats: av fyndiga ingifvelser, på festliga stunder, genom glada mödor. Och så blev det ett hem, sådant det blott skapas av lyckliga människor och som måste skapa lyckliga människor! Där ser man t. ex. att möblerna endast äro de allra vanligaste: träsängar, trästolar och träbord. De äro i ena rummet målade gröna; där är då taket också grönt, väggen är vitlimmad och på den äro målade enkla ornament i gult, rött och grönt. I ett annat rum är väggen helt vitmenad, alla möblerna vita, och endast litet rött här och där livar upp vitheten. Sålunda går runt omkring rummet en smal, rödmålad bokhylla, som vilar på pelarlika konsoler, vilka sitta tätt, och mellan var sådan röd konsol är insatt ett stycke papper i djupblå färg. Med detta medel är den behagligaste dekorativa verkan uppnådd, och envar måste bli glad som vaknar i detta rum! Även de allra enklaste rummen, med endast naturliga träväggar, med grön- eller rödmålade möbler eller med ett litet grönt eller rött streck här och där, verka idel hemtrevnad, luftig friskhet och färgglädje. De här nämnda anordningarna äro så enkla, att en var kan åstadkomma liknande intryck med liknande medel, ifall man nämligen har en konsnärligt vaken blick och en van hand, ty annars blir det naturligtvis icke vackert.

Exempel på en enkelt smakfull inredning ge nu en del nya villor i Stockholms omnejd liksom några av Stock-

holms läsestugor. I Kungsholms har ena rummet starkgula, det yttre blågröna oljemålade väggar, båda brunbetsade möbler i enkla former samt gula och vita gardiner. I Katrinas äro väggarna grågröna och möblerna gulfernissade, i Marias däremot äro väggarna gulvita, panel och hyllor blågröna och stolarna röda. Överallt finnas några konstverk i original, fotogravyr eller färgtryck.

För den som ännu är osäker i sin smak, är det ett gott råd att låta allt så mycket som möjligt behålla den av materialet själv betingade, naturliga formen och färgen. Villkoren för vackra möbler äro en ändamålsenlig form, som även bestämt betonar ändamålet och är befriad från alla löjliga prydnader och ett starkt ämne, som vid ädlare träslag bör framträda i sin egenart, vid enklare däremot höjas genom färg. Även en omålad eller betsad stol är vackrare än en svängd och polerad av oäkta material. Men den laserade helröda eller helgröna eller pärlvita stolen är vackrare än den omålade. Däremot är det ej vackert, som man stundom ser i bondhem, att sitsen målas svart. Ty svart verkar dystert och dessutom ger den svarta sitsen intryck av ett mörkt tomrum, icke av en säker viloplats.

Man kan, om man har smak, nå mycket vacker verkan med rediga, kraftiga, klara, väl sammansatta färger, till exempel gult och blått, grönt och rött, rött och djupblått. Även vissa — men långt ifrån alla — toner av gult eller grönt eller rött eller blått samman med vitt och ännu andra sammansättningar bilda ett behagligt färgintryck såväl i väggar som i möbeltyg och gardiner. Som bekant erhåller man, då det vita solljuset går genom en prisma, det så kallade spektrum, med färgerna rött, orange, gult, grönt, blått, indigo, violett. Vitt ljus uppkommer genom en blandning av rött och blågrönt eller av orange och cyanblått eller av gult och indigoblått eller av grön-gult och violett. De färger, vilka sålunda parvis ge vitt

ljus, kallas komplementfärger och genom att sammanställa dessa komplementfärger når man lättast en vacker färgverkan.

För dem, som ej själva hava säker smak, är det bästa rådet att undvika vridna och tillkrånglade former eller granna, mångbrokiga och skrikande färger, och välja enkla former och entoniga färger.

Detta är ett säkert medel att göra även det fattigaste vindsrum vackrare. Ha dess invånare håg för böcker och blommor, då ger en hylla med snyggt hållna böcker, några väl skötta växter, ett par goda träsnitt och ljustryck genast ett intryck av trevnad och förfining, om än bohaget är aldrig så tarvligt och slitet! Har man sedan lyckan att få sol in i rummet och släpper in den i fulla floder, då kan ett sådant rum vara vackrare än många rikas praktgemak.

För dem, som själfva i stad eller på land hava tillfälle att inreda sin lilla våning eller sitt rum, vill jag framhålla några goda regler.

Den första är att knappt något verkar stilfullare än den norska seden att göra väggar och tak av trä, som antingen behåller sin färg och endast betsas, eller också målas i några toner. I Norge ser man till exempel en ljusblå vägg med röda tulpaner upptill som bård, en röd vägg med grönt och mitt liljeornament upptill och så vidare. Vill man däremot hava tapeter, då bör man lika noga som man aktar sig för sjukdom eller skulder, akta sig för de mörka tapeterna, med meningslösa ornament, rödbruna eller svartgröna eller brungrå pladaskor, dem man stundom sökt förskona genom sirater i guld. Redan av sådana tapeter blir man — isynnerhet i ett land som vårt, med en lång, mörk vintertid — nästan mjältsjuk. Framför allt är en ljus, lugn tapet med mild färg i sovrummet av verklig vikt för hälsan. Det är till skada för nerver som ögon att mötas av det fula, röriga och meningslösa! Man

har nämligen vetenskapligt utrönt makten av lugna, varma glada färger, som ej endast stegra de friskas livsenergi utan även verka stillande på nervsjuka. Fula tapeter slå dessutom skoningslöst ihjäl allt, som hänges på dem eller ställes emot dem!

Man kan nu för en ganska billig penning erhålla de vackra, ljusa, glada engelska tapeterna med deras stiliserade växt- och djurmönster, men man bör akta sig för deras storblommiga, stillösa efterrapningar. De förra passa bra i rum, där man inte har mycket att hänga på väggarna. För konstverk bilda dessa tapeter däremot sällan en riktigt god bakgrund. En sådan får man allra bäst genom en tapet, vars mönster endast helt obetydligt skiljer sig från tapetens botten eller allra helst genom en helt enfärgad vägg. Enfärgade tapeter erhållas nu billigt, om man tar så kallat otryckt papper i gulbrunt, olivgrönt, gult eller andra färger. Fordom gjorde man på landet sina enfärgade tapeter själv: man målade med limfärg — blekrött eller blekblått eller grönt — på papp. Och målning på själfva väggen — isynnerhet oljemålning — står sig naturligtvis bäst. För skolor och andra offentliga lokaler äro grågrönt eller gråblått, blågrönt eller gulgrönt de färger, som i längden verka lugnast och dock ge den fröjd av färgen, som ögat och sinnet behöva i ett vinterland. I rum verkar limfärgen mindre blank och hårdare än oljefärgen. Så väl i danska, tyska, franska och italienska lanthem — liksom stundom i engelska konstnärshem — ser man den gammaldags vitlimmade eller i någon ljus färgton hållna väggen. Och vad man sätter mot dessa väggar tar sig i regeln väl ut.

I monumentala byggnader — såsom slott, museer, kyrkor, offentliga samlingssalar och dylikt — äro vägg- och takmålningar på sin plats. Men däremot icke i våra boningsrum. Där äro till exempel alla sådana tapeter eller målningar, vilka härma byggnader och landskap, stil-

lösa. Ty väggarnas ändamål är att omsluta oss, icke att inbilla oss att vi äro ute i fria luften. Och lika olämpligt är, att de fyllas med figurer. Dessa bli stympade av det, som ställes emot dem; de verka oroligt och bilda en dålig bakgrund för allt, som hänges på dem. Även om målningarna i och för sig äro utmärkta, är därför ett sålunda prytt rum som boningsrum stillöst. Ty vi vilja icke bo i konstverk, men i rum, dem vi pryda med konstverk! Endast på en gobelin i matta färger störa mänskliga figurer föga. Och i en barnkammare — där figurer roa barnen och där man i allmänhet har helt få möbler, som skyla den — är en vacker figurtapet på sin plats.

Men alltid är i ett boningsrum den vägg vackrast, som endast är en enkelt prydd yta, vilken aldrig söker dölja sin egenskap av att vara vägg i ett slutet rum, väggen som, enligt Morris' regel, bör »verka färg icke färger» och som bör erhålla sin indelning, sin »rytm» genom de möbler, som stå mot densamma. Detta är huvudvillkoret för att väggen skall bilda en god bakgrund till allt, som man vill ställa mot den eller hänga på den.

Träverket i rummet — panel, dörrar och fönster — är alltid stilfullt, ifall det behåller sin naturliga färg och endast betsas. Vill man måla det, bör man välja en komplementfärg till väggens färg eller en mörkare eller ljusare skiftning av denna. Mot blått äro till exempel gula och gulbruna toner vackra; gulvitt och djuprött stå väl samman liksom vitt och grönt. Vackert blir också till en grön vägg ett rödmålat träverk och omvänt gröngrått eller grönt till röda väggar. Det orena gulgrå eller brungrå, som nu så mycket brukas på träverk, är i de flesta fall förkastligt. Äro tapeterna ljusblommiga, blir i regeln det vitmålade träverket det vackraste, ifall det hårda vita dämpas av en ton, som passar hop med tapetens huvudfärg. Att endast samstämma denna med träverket torde vara det som lyckas bäst, ifall man icke har ett mycket säkert färg-

sinne, som leder valet av de motsatta färgsammanställningarna.

Det är vackrare när färgskalan ljusnar uppåt än nedåt, ty det förra verkar lättare och gladare. En vacker bård mot taket — eller åtminstone en bred kant som övergång till detta — ger väggen ett avslutat intryck och förmedlar väl övergången till taket. Äro rummen ej mycket höga, bör bården vara smal. ty annars synas rummen lägre. En bård med stiliserade djur- eller växtmönster tar sig väl ut ovanom en enfärgad vägg. Taken böra vara ljusa, lätta och tomma eller, ifall de prydas, då bör detta endast ske med några stiliserade, obetydligt framträdande ornament. Ehuru de största mästare målat i tak, är detta dock i grunden stillöst. Äro målningarna mästerverk, pinas man av att ej fullt och lätt kunna se dem. Och att i boningsrum hava människor och djur över huvudet på sig, borttager all lugn trevnad! Stuckornamenten äro oftast meningslösa. Det vackraste i ett enkelt hem är det måttligt prydda eller helt släta trätaket och — i brist på detta — ett alldeles slätt vitt tak, dämpat av en ton, som passar till rummets färg.

De flesta nyare stadsrum vanprydas av granna kakelugnar. Dessa böra helst vara ljusa i ljusa rum och mörka i mörkare rum. Man kan nu få enfärgade, mörkgröna kakelugnar av gammaldags form. Och näst efter en öppen spisel är en sådan stor kakelugn det mest trevnadsspridande. Hårt och kallt verkar en vit kakelugn bland fina dämpade färgtoner. Har ett rum i övrigt sådana toner, då kan man själv måla över sin kakelugn i någon färg, som smälter samman med hela rummets ton. Men färgen måste då brännas fast med alldeles lagom värme, ty annars faller den av och framkallar os.

Är rummet hållet ljust, passa också vita golv till detsamma. På golvet måste man då i regeln begagna gångmattor. Och för detta ändamål äro de gamla »trasmat-

torna» de starkaste och kunna även bli de vackraste, ifall man färgar trasorna i två samstämmande färger och låter dem bilda ett mönster. Men i rum med möbler och väggar i mörkare toner verkar de vita golvens färg kall och hård. Man kan visserligen mildra den med mattbitar. Men bättre är att fernissa golven. Detta låter sig bäst göra på nya eller omlagda golv. På gamla golv måste springorna tätas, för att golven skola bli snygga. Där äro därför de enfärgade linoleummattorna — i djupgrönt, djuprött o. s. v. — att föredraga. Och dessa mattor kunna, liksom de fernissade golven, dagligen avtvättas. Den i färgen kalla och hårda linoleummattan, som härmar stenmosaik, är däremot lika ledsam som när stuck härmar marmor, papper härmar gyllenläder och påklistrade möbelprydnader härma snideri! Vill man ha ett lättfattligt namn på god smak bör man taga *ärlighet*. Detta ord säger icke allt, men det säger minst hälften. Tyvärr brukas ofta ett utländskt ord i stället, nämligen »rejäl». Men betydelsen är densamma: det eller den reela äro på allvar vad de synas vara; de komma ej med krumelurer och kringelikrokar i handel eller vandel, i don eller person!

Behöver man, för värmens skull, vävda mattor, då böra dessa aldrig spikas fast — en av äldre tiders mest hälsofarliga vanor. De böra läggas lösa; endast, om så behöves, vara fästade med ringar på storhuvade nubbar, så att de lätt kunna tagas av och piskas. Mattor böra alltid vara dämpade i färgen, helst i rummets huvudfärg eller i en komplementfärg till denna. Tycker man att det enfärgade alltför lätt blir solkigt eller att det verkar enformigt, då bör man i alla händelser endast välja mycket småmönstriga mattor. De yppersta exemplen på god stil i mattor äro de orientaliska, med sina ej ens klart tecknade, geometriska mönster, vilka ge en smältande rik färgverkan, men intet intryck av figurer. Att det är lika obehagligt att nödgas trampa på landskap, människor och djur, som att

se dem över sitt huvud, faller av sig självt. Golvet liksom taket skall verka alldeles lugnt och intetdera får i något avseende draga uppmärksamheten till sig.

Detsamma gäller om möbeltyget. Enfärgade eller tvåfärgat randiga eller rutiga eller annars mycket småmönstriga äro de enda möbeltyg, man ej ledsnar vid; de enda, mot vilka vackra handarbeten och människorna själva taga sig riktigt väl ut, liksom dessa senare även »stå bäst» — som det heter på konstnärsspråket — mot den lugna entoniga väggen.

Svårast är det för dem, hvilka hava håg för det vackra men ej mycket råd till att tillfresställa denna håg, att erhålla någorlunda stilfulla möbler. Ty de äldre, stilfulla och bekväma möblerna äro dyra. De äldre, stillösa, från 1840—1870-talet, med sina dumt svängda former, sina meningslösa, ofta påsatta utskärningar, äro stundom bekväma men afskyvärt fula. De helt moderna, jämförelsevis billiga möblerna — järnsängen, inventionssoffan, lavoaren, matbordet — äro bekväma, men ofta lika fula. Särskilt vidrig är den inventionssoffa, som kallas turkisk divan, en dammgömma om dagen, en usel liggplats om natten; den fulaste klumpighet — isynnerhet med den vanliga klädseln av dåligt, mörkfasonerat möbeltyg — som kan vanpryda ett rum!

Men med litet omtanke, litet möda kan man dock lyckas erhålla ganska vackra möbler för billigt pris. Sålunda har man i de flesta hem några reservmadrasser och kuddar för gäster. Om man av trä gör en ställning så bred och hög man önskar den; spikar en sadelgjordsbotten ovanpå denna, därpå lägger sina överloppsmadrasser och kuddar, över alltsammans breder ett skynke av boj, fris eller hemmavävt tyg samt ställer det hela med ena sidan mot en vägg, utmed vilken man staplar kuddar — då har man en enkel »divan», bekväm att sitta i, härlig att vila på om dagen och i en handvändning förvandlad

till bädd för någon familjemedlem eller gäst. Fyra fötter under en sängbotten eller madrass på ram kunna ersätta träställningen. Är divanen avsedd till ständig sängplats bör även ett fast stöd anbringas för huvudkudden. Ett öppet bord — på vilket står ett *stort* handfat och dito kanna — är det bästa och renligaste tvättställ. Har man blott ett enda rum, kan ett omhänge av tvätt-tyg eller en döljande skärm, spänd med rummets möbeltyg, förena det prydliga med det ändamålsenliga.

Köper man enkla djupa korgstolar, i en dämpad grågul färg, och syr några kuddar till dem av stilfull kretontyg — eller ännu bättre av ett vackert hemmavävt tyg — har man ett par såväl bekväma som ganska vackra länstolar.

Om man i stället för de vanliga dyra matborden med utdragning, vilka kommit i stället för de runda borden med sina besvärliga ben — beställer ett enkelt fyrkantigt bord med stadiga ben, samt ej belastar det med mycket saker, då har man ett bord, som familjen bekvämt kan samlas vid för sina arbeten och lätt avröja för sina måltider, ifall man har vardagsrum och matrum i ett. Men även ifall man har en särskild sal, borde man aldrig ha ett större matbord än med plats för tolv. Ty för ett verkligen innehållsrikt samkväm gäller den gamla lukulliska regeln: att man icke bör vara färre än gracernas antal — d. v. s. tre — och ej flera än musernas — d. v. s. nio. På sin höjd kan man addera gracernas tal med musernas och sålunda bli tolv. Att gå över talet tretton är nämligen olyckligt — icke för vidskepelsens men för sällskaplighetens skull!

Vad möblerna för övrigt angår, kan man ju skaffa sig verkligt vackra sådana för ytterst billigt pris, om man vid sin bosättning kan följa en ung konstnärinnas exempel, som — med den gamla pinnsoffan och pinnstolen till utgångspunkt — ritade en hel stilfull möbel, som hon lät

en landssnickare göra men sedan själv målade samt sydde kuddar till av bondvävnader.

Den bästa länstolen är den från sextonhundratalet med de raka, breda, lagom höga armstöden och det fyrkantiga, liksom sitsen stoppade ryggstödet. Och denna modell är mycket enkel samt lätt att i billigt material eftergöra. Denna länstol är fullkomlig, emedan den på ett vackert, verkligt och varaktigt sätt fyller ändamålet med en stol, där man vill kunna på en gång vila och arbeta och som bör vara lätt flyttbar och dock ej rankig.

En utmärkt enkel stolmodell är även ett jämnbrett, halvcirkelböjt, omkring 15 cm. högt överstycke i ryggstödet, som sedan med spjälor förenas med den breda och något urholkade sitsen, den enda stol, som utan dyna eller stoppning blir fullt bekväm och vacker.

Som modell för soffa finnes ingen bättre än den man sett — målad i pärlfärg — i många gamla hem: en bred lång sits av slåar och väv, vilande på fyra eller sex ben, med ryggstöd av spjälor; på sitsen en lös, stoppad madrass och likadana avlånga kuddar kring ryggstödet. Detta är den enda enkla soffa, som är vacker och som ger en god liggplats, så att man på den sover och sitter lika utmärkt. Slutligen kan man hålla dess madrass och kuddar väl piskade och — om de äro klädda med starkt tvättyg — väl rena. Över en sådan soffa kan en bokhylla av samma färg och av hela soffans längd — men med endast två hyllor — bli en både ändamålsenlig och vacker anordning.

Den obemedlade har icke samma fara som den rike, vilken — då han vill ordna sitt hem smakfullt — ofta ger det prägeln av en utställning i konstindustri, med rum i renässans och rococo, gustaviansk och empirestil. Eller också överfyller han, som ovan sades, rummen med möbler och prynadssaker. I sådana hem får man intrycket att människorna äro till för möblernas och rummens skull,

icke dessa för människornas. Även sådana »stilfulla» rum sakna sålunda, för en djupare estetisk blick, verklig stil. Ty rum få — som redan är framhållet — ej verka som vore de tillkomna för sin egen skull. De böra vara ett uttryck av invånarnas personliga behov och smak, av deras minnen och känslor, av deras historia. Mormors gustavianska byrå kan mycket väl ställas bland nyare möbler, men man bör blott icke störa dess ädla enkelhet genom att sätta modernt småplock på densamma. Farfars tunga länstol behöver alls icke flyttas upp på vinden, endast skjutas in i ett hörn, där den icke står i vägen eller ännu hellre: där den inbjuder till vila för att betrakta en vacker utsikt eller tavla. De små 1700-tals-taburetterna kunna gärna passas in mellan moderna möbler, men bara inte klädas med ett möbeltyg, som hör till en alldeles annan stil, utan t. ex. med något småblommigt eller randigt i ljusa färger. Vitmålade möbler kunna gott blandas med mahogny- eller valnötsmöbler, men däremot borde man helst undvika alla imiterade träslag. En avdelningsskärm är nyttig i sängkammaren, men står oftast blott i vägen i förmaket. I familjens samlingsrum bör ett stort, stadigt bord — helst fyrkantigt och med endast ett ben i vardera hörnet — bereda plats för alla de olika sysselsättningarna omkring detsamma. Det är icke nödvändigt att var byst erhåller en piedestal, men ytterst viktigt att ingen byst ställes på något av plysch omlindat föremål, ty det mjuka tyget ger intet intryck av bärande kraft. Det är sådana och tusen andra ting, en kvinna lär sig inse, när hon vid valet av varje sak frågar sig om den har stil. D. v. s. ej blott motsvarar sin uppgift, utan klart och fulländat uttrycker den, genom att ändamål, form och sirning harmoniera med varandra. Varför är en lampa på en enkel, pelarlik fot — helst en som kan sänkas och höjas — vackrare än en med utkrusningar? Bland annat emedan den förra hålles lättare ren och är lättare flyttbar. Men

även emedan ljuset självt är det viktigaste i fråga om lampan och ljuset således bör bäras av ett underrede, som varken själv gör väsen av sig eller skymmer andra föremål. Varför är t. ex. den korta och tjockhalsade vinflaskan fulare än en långsmal och finhalsad? Först och främst emedan man mindre lätt häller ur den förra. Varför är en tallrik vacker när dess kant prydes med väl stiliserade blommor, men däremot ful, när den har en dalkulla i bottnen? Emedan det är löjligt att äta på en dalkulla! Varför är det enfärgade blomglaset vackrare än det med blommor målade? Emedan de målade blommorna blanda bort blomglasets mening, som är att anspråkslöst framhäva men ej att tävla med de levande blommorna. Och samma sak gäller om målade frukter på frukttallrikar. Både de målade frukterna och blommorna verka döda bredvid de levande. Men en frukttallrik prydes däremot vackert t. ex. genom blommor i kanten. Allt porslin att äta på bör helst endast vara sirat i kanten, eller på sin höjd upplivat genom något lätt bottenornament. Mycket vridna eller överlastat slipade glas äro, de förra för sköra, de senare för tunga att vara riktigt vackra. Ju enklare formen på ett glas är, desto vackrare är det i regeln, och pokalformen förblir troligen den vackraste.

Varför misshaga konstgjorda blommor och färgade gräs? Emedan dessa bedrägligt härma den »*friskhetens lycksalighet*» (Ehrensvärd), som blomman själv i verkligheten meddelar. Om det också blott är en kvist med höströda blad, ett sparrisgräs med sina bär, en tistel, som man om vintern kan sticka ned i sina vaser, så äro dessa vackrare än de konstgjorda blommorna. Varför är det japanska sättet att ordna blommor enligt deras eget växtsätt och av endast ett slag i de flesta fall vackrare än varje annat sätt? Emedan detta just ger ett intryck av »friskhetens lycksalighet», av att blomman ännu växer. Varför är det smaklöst att sätta fast vackra tallrikar på

väggen, men smakfullt att med dem pryda panelhyllan i en matsal? Emedan de i det senare fallet pryda, på samma gång som de äro färdiga att tjäna sitt ändamål, vilket de däremot i förra fallet ej äro. Varför är en med broderi fylld bordduk mindre tilltalande än en slät duk med endast en bård? Emedan dukens ändamål — att skydda bordet — ej bör dölja bordets ändamål att bära saker. Och detta ändamål framträder bättre genom den släta dukens jämna yta än genom den av ornament fyllda duken, ornament vilkas linjer dessutom stympas genom de saker, som ställas på bordet. Detsamma gäller även om lampmattor och pallar. Varför är ett ljust, lätt draperi omkring ett fönster vackrare än ett tungt och mörkt? Emedan det senare strider mot avsikten med fönster, som är att släppa in ljus. Och för att nå denna avsikt — att kunna dämpa, släppa in och även tillfälligtvis utestänga ljuset eller ljudet — böra helst varken gardiner eller förhängen sättas fast, utan löpa lätt, på ringar eller i breda fållar, över en rund stång, vare sig en dyrare av trä eller en billigare av metall. De kunna då dragas fram och tillbaka såsom jalusier, då rullgardin ej finnes eller då denna som nedsläppt skulle verka vantrevligt. Genom en veckad rak kappa upptill kan så väl stång som rullgardin döljas. Gardinens räta linjer ej blott inrama fönstret vackert utan bidraga även att förstärka det intryck av ljus, fönstret meddelar. Om gardiner och förhängen gäller även att de böra vara småmönstriga; äro de randiga, böra ränderna ej vara mycket breda, och hellre gå på längden än på tvären. Vackrast äro de enfärgade draperierna med bårder. Storblommiga eller storfasonerade gardiner och draperier äro olämpliga, emedan deras mönster förvirras då de avbrytas av vecken, som ju måste bildas; dessutom verkar det stormönstriga oroligt. Fastsatta draperier och vävnader äro meningslösa, så vida de icke avse att bilda en inramning av något slag eller en bakgrund.

Om vi fortsätta våra frågor, så kunde vi t. ex. undra varför en spegel sitter väl mellan fönstren men illa mitt emot dem? »Emedan man speglar sig bättre i första fallet,» svara strax alla kvinnor. Varför är det vita duktyget vackrast? Emedan endast detta ger det bländande intryck av renlighet, som är en viktig del av behaget vid en måltid. Men det är god smak att liva det vita med kulörta bårder i fina färger eller med en bordlöpare och framför allt med blommor! Låga skålar med blommor, liksom blommor lagda på duken och ett fat med frukter äro de vackraste bordsprydnaderna. Alla bordsuppsatser med klippor, palmer, strutsar, hjortar och dylikt äro löjliga, ty dessa ting ha ej på ett bord att göra, och alla höga bordsprydnader — även av blommor — äro dessutom olämpliga, emedan de skymma.

Tusen andra *varför?* lär man sig själv besvara, i den mån man erhåller eller själv ger sig den ögats och tankens uppfostran, vars resultat är en god smak. Ju mer denna smak övas, dess finare blir urvalet, dess säkrare omdömet, dess större ivern, när det gäller att förena det nyttiga och det sköna inom hemmet och att sålunda även i yttre avseenden där lyckliggöra genom att skapa harmoni.

Arkitekten A. Lindegren har framhållit, att den naturliga känslan, instinkten, dock förblir det väsentliga och att varje försök att uppdraga den fina smakens, den äkta skönhetens gräns bör ske varsamt. Ty allt är för oss skönt, som eggar vår inbillning, väcker vårt intresse och tilltalar vår känsla. Och framför allt bör man ej tro att skönhet endast är en lycka, som endast få kunna erhålla. Nej, envar kan förkunna skönheten genom vården av sina rörelser, sitt tal, sin gestalt, sin klädsel. Ett liv i skönhet blir sålunda ingen undantagslott för konstnärer och konstkännare. Förnimmelsen av naturen har nu blivit allt medvetnare och på denna väg skall den goda stilen bli

naturens egen: *klar och enkel karaktäristik i allt*, så att intet synes vad det icke är, men heller intet genom estetisk ansvarslöshet göres ringare än vad det kunde vara. Människan har förlorat känslan för avvägd måttfullhet, enkel, okonstlad värdighet i sitt eget uppträdande, i sina kläder, liksom sin blick för form och färg, vila och rörelse i allt som omger henne. De, som äga denna blick, bilda även den smakriktning, som behärskar en tid och som man kallar det »moderna». Av modet kan ingen förbli helt oberoende och — så snart det moderna innebär god smak och konstnärlig stil — är det även lyckligt, om så många som möjligt »följa modet; ty de uppnå då genom härmning den smak, endast få äga av naturen . . .»

Denna sammanfattning ger några huvudsynpunkter för »vardagslivets estetik». Under strävan att tillämpa denna är det lyckligt, ju mer självverksam en kvinna kan vara i fråga om de medel, varmed hon ger livet behag, skönhet och stil. Särskilt är den återupplivade hemvävnaden, med det hemmaspunna och i naturfärger färgade ullgarnet ett ypperligt medel för en kvinna att på ett personligt sätt dana sin dräkt och pryda sitt hem. Kvinnorna borde även verka var inom sin ort för att man ej längre skulle bortslumpa eller bortskänka de gamla stilfulla möbler, träkärl, tennstop, lertallrikar och dylikt, vilka hava ett mycket större tillgivenhets- och prydnadsvärde i det hem, dit de af ålder höra, än vad de hos en samlare erhålla. Och därjämte vore det välsignat om kvinnan allt mer förlorade smaken för de små onyttiga vanprydnadsarbeten, med vilka hemmen nu överfyllas. Den skönhet, som nås med den minst möjliga tidsförlust och kostnad, är för de enkla hem, om vilka här talas, den mest värdefulla skönheten. Om man blott följer denna huvudregel, kan ju sedan den personliga smaken taga sig mångfaldigt olika uttryck, ju fler, dess bättre. Det är vanan att *tanklöst* följa modet, som på de nuvarande hemmen satt likformighetens prägel

jämte smaklöshetens. Den verkliga smaken är den, som förstår att skapa ett tilltalande helhetsintryck ur de mest olika förhållanden och med de mest skilda medel. Den verkliga smaken är slutligen den ädla smaken, som vet att måtta och enhet äro villkoren för skönhet såväl i hemmet som i det övriga konstnärliga skapandet.

Under de 16 år, som förflutit, sedan denna lilla skrift först utkom, ha väckelserna till en ädlare smak varit mångfaldiga, liksom även allt flera yrkesmän arbetat i den smakens tjänst. Det blir således allt lättare att kunna göra sitt hem vackert och det finnes redan allt fler, som även göra det. Hjälp få de av *Svensk Hemslöjd*, där man kan erhålla allt — vävnader, möbler, lergods, smiden — ofta billigt, nästan alltid vackert och städse av inhemskt arbete.

Av stor betydelse vore mer smak och färgglädje i ordnandet av skolrummen, isynnerhet i landsorten. Storstadsbarnen hava ju andra medel att utveckla skönhetssinnet, men i landsorten är det framför allt av vikt att göra skolan till ett åskådningsmateriel för vackra anordningar och verkliga konstföremål. Vid valen av konstverk böra emellertid icke främst historiska eller religiösa utan konstnärliga synpunkter göra sig gällande och konstnärer, icke lärare, måste vara de avgörande. Framför allt får konsten icke bli ett nytt pluggämne för de stackars barnen, endast helt enkelt omgiva dem, så att de osökt och naturligt mottaga intryck av vackra byggverk, av ädel, kvinnlig och manlig skönhet, av den stora konstens sätt att återgiva människan eller landskapet. Att skolan och skönheten nu närmat sig varandra, skall mer än något annat bidraga till att barnen sedan som vuxna i sina hem — i original eller åtminstone i efterbildning — vilja hava några konstverk. Och goda efterbildningar kan man få för några kronor. Även människor med mycket små tillgångar kunde nu ha råd att glädja sina egna och sina gästers

ögon genom en och annan god reproduktion av ett konstverk, ifall de i sin gästfrihet behjärtade Ehrensvärds sats:

Om man ej i norden lockades av mat, skulle man kunna glädja varandra med de ädla och varaktiga fostren av nöjen.

Har man lyckats erhålla några konstnärliga efterbilningar, då måste man framhäva dem genom att väl välja både plats och bakgrund. Till kopparstick, träsnitt, fotografier passa släta, mörka ramar och en någorlunda ljus tapet; blågrått är t. ex. utmärkt för kopparstick. Till oljefärgstaflor äro mycket enkla guldramar eller billiga, släta träramar ofta att föredraga. De flesta oljefärgstavlor eller färgtryck taga sig bäst ut på djupröd eller än hellre grågrön vägg. Men även fina gula eller blågrå eller vita väggar kunna väl framhäva vissa tavlor. Efterbildningar av skulpturer i vitt eller terracotta, i svart eller brons passa ungefär mot samma bakgrund som oljefärgstavlor, utom att terracotta icke står väl emot en röd bakgrund, som däremot passar väl till föremål av grön brons.

Det är emellertid mycket sällan som den obemedlade har tillfälle att få en god oljefärgstavla. Han bör därför helst hålla sig till goda efterbildningar. Men för oljetrycket bör han akta sig. Varför är oljetrycket fult men den goda fotografien vacker? Emedan den senare anspråklöst och ärligt ger en verklig, ehuru svag föreställning om konstverket, medan oljetrycket på ett dåligt sätt söker härma det. Är ett oljetryck verkligt gott, då är det också dyrbart. Däremot finnas nu fina, akvarelliknande färgtryck, stundom till och med som bilagor till vissa jultidningar; det finnes utmärkta ljustryck, träsnitt och fotografier till billigt pris; ja även en del kopparstick och raderingar äro jämförelsevis billiga i förhållande till sitt konstvärde. Vid valet av dylika konstsaker måste jag naturligtvis taga vad

jag själv finner vackert, ej vad jag vet att andra finna vackert! Ty det är mina egna ögon, icke mina bekantas, jag med dessa ting skall glädja. Och det är dessutom endast genom att verkligt älska en konstsak, icke genom att köpa den, som jag äger den. En rik person, med väggarna fulla av tavlor, dem han skaffat sig emedan det anses fint att ha tavlor, är mycket fattigare än arbetaren, vilken om söndagen på museum uppsöker de tavlor, han lärt sig älska eller i sitt hem dagligen fröjdas åt en enda verkligt vacker avbildning av ett stort konstföremål. Den personliga smaken utbildas bäst genom att man runt omkring sig ser det konstsköna och lär sig att uppskatta det. Men de i landsorten boende hava i detta avseende icke mycket tillfälle att utbilda sin smak. En vacker domkyrka, ett gammalt slott, en och annan staty, ett och annat nytt hus är — om man undantager Visby, universitetsstäderna och Göteborg — allt vad man i ett tiotal av våra landsortsstäder har att se med avseende å byggnader och bildverk! I de övriga finnes nästan intet. I fråga om tavlor är man i landsorten ännu fattigare. Stockholm har ett par härliga gamla byggnader: slottet och riddarhuset och några nyskapade offentliga. Där finnas judiska synagogan, Katarina kyrkas kupol och några kyrkspiror att glädja sig åt bland tempelbyggnaderna. Där finnas några få bevarade äldre palats och en del nyare, hvilka kunna ge en föreställning om vacker byggnadsstil. Där finnas till exempel *Gustaf III:s* och *Karl XIV Johans statyer, Olaus Petri* och *Axel Oxenstjerna, Fosterbröderna* och *Farfadern* samt *Snöklockan*, som på öppna platser ge konstnärliga intryck samt några av de Christian Erikssons, Milles, Elds o. a. skulpturer, som nu pryda offentliga byggnader, platser och parker. Där finnas alla Nationalmuseums konstslöjdsamlingar, Skansen och Nordiska museet, i vilka man kan lära känna både enklare och dyrbarare konstslöjdsföremål och olika tiders stilar. Där finnes National-

museums tavel- och skulpturavdelningar och det storartade Thielska galleriet på Djurgården. Där finnas i vissa högre skolor och folkskolor, i allmänna som i enskilda läroverk väggmålningar av stora svenska nutidskonstnärer, t. ex. i Norra latinläroverket, folkskolorna vid Valhallavägen och Norrtullsgatan m. fl. Så även i nya posthuset, i riksbanken, i nya Dramatiska teatern. Men det tar tid och behöver vägledning, innan man bland allt detta mycknа verkligen lär sig urskilja.

Genom flitiga besök i museerna och genom en öppen blick för allt, som möter av vackert eller fult på gator och torg, lär sig stockholmsbon lätt nog upptäcka orsakerna varför den ena byggnaden — som till exempel Petersénska huset vid Munkbron, eller Hallwylska palatset vid Berzelii park eller några andra rikmans palats; elektricitetshuset vid Regeringsgatan, det Nordiska museet, det nya posthuset eller de av äldre eller yngre arkitekter på Djurgården och i Stockholms omnejd byggda lanthusen — behaga oss mer än de hus, som omgiva dem. Eller varför en festsal som t. ex. Höganloft på Skansen *omedelbart* stämmer oss festligt — medan man, i de flesta andra festlokaler, först måste svälja sin förargelse över smaklösheten, innan man kan komma i stämning. Eller varför den ena statyn ger intryck av liv, den andra av död och därför lämnar oss alldeles kalla. Eller varför den ena tavlan för var gång ger oss en ökad glädje, medan vi ledsna på den andra, vars ämne kanske först tilltalade oss så att vi föredrogo den framför andra, i själva verket värdefullare.

Villkoret att finna skönheten är att söka den; villkoret att lära förstå den är att älska den! Då tränga vi med var dag allt mer in i dess väsen, lära oss finna de äkta skönhetsvärdena och erhålla sålunda också möjligheten att åt vårt enda, lilla fattiga rum ge en sådan prägel, at

den, som där inträder, skall känna att dess väggar omsluta en människa, vars liv blivit lyckligare genom att hon kan njuta och välja det sköna.

På landet är det ibland herregården och kyrkan, men dock mest naturen, som understöda och utveckla skönhetssinnet. Där är det blommor och grönt, som bäst pryda hemmen; där är det alla årstiders skiftande tavlor, man måste lära sig uppfatta och älska. Från och med vårens tindrande ljus över den ännu kala jorden till höstens grå himmel, mot vilken träden så fint eller kraftigt teckna sig; från vinterns rimfrosthöljda vita björkar till sommarängens mångskiftande färgprakt kan den seende ständigt finna nya tavlor att njuta. Och om man än på landet har mindre tillfälle än i staden att för billigt pris kunna skaffa sig vackra föremål till hemmet, så har man däremot på landsbygden mera tid och råd att genom vacker hemslöjd — vävnader, snideri och konstsöm — pryda det. Varken land eller stad äro således lottlösa, när det gäller skönheten. Denna kan överallt meddela sitt glädjande, förädlande inflytande, endast människorna börja öppna sina ögon och hjärtan för allt det vackra. Men först och främst måste de lära sig inse, att det vackra alls icke hör till livets överflöd, utan att man arbetar bättre, mår bättre, blir vänligare och gladare, ifall man i sitt hem möter vackra former och färger på de ting, med vilka man omgiver sig. Förstår man att uppsöka det sköna i konsten och naturen, då inser man snart av egen erfarenhet att skönheten ger hjälp och lyftning även under det tyngsta arbetsslöp.

Ingen konst, ingen lyx kunna giva äkta behag åt det rika hem, där den innerliga skönhetskänslan och skönhetsglädjen saknas. Det är förgäves, som man söker ersätta dem genom prakt. Dessa antydningar — om de medel, med vilka man kan nå skönhet även i de

enklaste hem — avslutas därför bäst med Ehrensvärds gyllene ord:

Tingens skönheter fly mer och mer, som de bliva sammansatta och för människans natur onyttiga.

---

2. Vardagsskönhet.

Invid mitt barndomshem fanns en lång hagväg, tätt bevuxen med kort gräs, så att den såg ut som täckt med en gångmatta av grönt sammet. Men så fort man började gå på vägen, fann man vid varje steg att också här funnos stickor och vissna löv, småsten och grepar; det var blott när man såg tillbaka och framåt, som vägen syntes alldeles grön och sammetslen. Isynnerhet när man såg framåt!

För ungdomen ser framtiden ut som denna gröna stig. Snart får man dock erfara hur mycket mindre jämn livets väg är, än den ter sig för det framåtblickande ögat. Det står icke inom människoviljans makt att helt omdana livsförhållandena, och därför ligger lyckan, som de gamle sade, »i gudarnas knän», icke i svaga människohänder.

Men ehuru det således endast till en del beror på oss själva, om livet blir lyckligt, kunna vi själva avgöra, om det skall bli rikt och skönt.

Detta senare beror på om vi lära oss se, höra, gå...

Många röster avbryta: »Vi äro lyckligtvis varken blinda, lama eller döva!» Men för att veta om vi verkligen kunna se, höra o. s. v. måste vi vara i stånd att nekande besvara den frågan:

Ha ni aldrig någonsin tråkigt!

De flesta medgiva då helt visst, att de ofta känna ledsnadens blyhätta över sitt huvud, den hätta, som gör allt tungt, grått och olustigt.

Men nu är det så att de, som verkligen kunna höra och se, för dem kan ledsnaden visserligen skymta förbi, men vågar ej närma sig dem annat än på hövligt avstånd.

Det skulle således finnas olika sätt att se, att gå och att höra?

Helt visst.

Den ena människan ser till exempel att där står ett hus, där en träddunge och att där ligger en oslagen äng.

Den andra människan ser också hur täckt huset ligger inbäddat i det gröna; hur vackert solljuset glimmar på trädens lövverk; huru mångskiftande ängsblommornas färger blandas med varandra.

Den förstnämnda människan märker väl att stormen viner och att fåglarna sjunga. Men den andra förstår vad stormen talar och fågelkvittret återljuder i hennes hjärta. Den ena ser på tavlor med överhalkande ögon; tavlorna säga henne intet, hon känner sig ej rikare eller gladare genom att gå och tänka på de djupa färgerna, det själfulla uttrycket i ett konstverk. Hon läser en bok för att få tiden att gå; ej för att få näring åt sin tanke, sin inbillning, sin känsla. Men den andra människan går under sitt arbete med konstverkets, med bokens liv i sin själ!

Den förstnämnda människan kan nog se andra människors yttre företeelser, men märker ej ens om de äro verkligt vackra eller icke, ty hon söker ej själen i dragen, ej livshistorien i uttrycket. Tusende ting, som röra andras sorg eller glädje, arbete eller hänförelse, äro för en sådan människa dolda. När hon talar, blir det därför också blott om ytligheter — pengar eller nöjen, mat eller kläder, vind eller väder — men ingen blir vare sig klokare, bättre eller gladare därigenom. Och hör hon andra tala innehållsrika ord, då gå dessa som moln högt över hennes huvud, falla icke som fruktbringande regn över hennes själs marker.

Man finner således, att det icke är alla som se, vilka ha två ögon i huvudet; icke alla som leva, vilka gå omkring på ett par friska ben.

En av de största andar mänskligheten ägt, Gœthe, hade ej endast ett långt utan även ett ovanligt rikt liv. Men ej genom en mångfald av yttre öden utan därigenom att han ända från sin tidiga barndom förstod att leva, förstod att med vakna sinnen och öppen själ tillegna sig konstens, naturens och människolivets rikedomar.

Bland de otaliga visa ord han yttrat om konsten att leva är också detta:

»*Man borde varje dag se en vacker tavla, höra någon god musik, läsa i en värdefull bok och göra åtminstone en god handling.*»

Genom att följa denna levnadsregel kunna även de tider, som eljest skulle förflyta tomma och tråkiga, erhålla ett rikt värde, likt den grå vadmalsvåd som Sigrid den fagras make enligt sägnen lät pryda med pärlor och ädelstenar.

»Men för oss är det alldeles omöjligt att följa den regeln,» invända några röster. »Vi ha inga taflor hemma; på museum kan man ju inte gå var dag, Hur ofta bjudes man på opera eller konsert eller ens vacker musik i sällskapslivet? Böcker — dem kan man ju lättare få. Men har man boken, finnes ofta inte tid att läsa den. Och goda handlingar! Jag undrar just hur mycket gott man kan göra med sin lilla veckolön — som skall räcka till allt möjligt annat också?»

Och dock är det alldeles säkert, att även den, som bor där varken museer eller musiknöjen finnas, som sällan ser en ny bok och som kanske ej ens kan leva på sin veckolön — hon eller han kan i alla fall följa Gœthes råd för att ge livet innehåll!

En del av dem, som läsa detta, se i sina hem, om icke riktiga konstverk, så dock en eller annan avbildning

av dylika. Men de ha vant sig att betrakta dem ungefär som möblerna: som något vilket hör till och som man ej vidare tänker på. Börja nu verkligen se på dem; söken upptäcka konstnärens tanke och känsla i dem, och dessa avbildningar skola för er bli levande, ge er daglig glädje genom sin åsyn!

Och, om ej ens sådana avbildningar finnas, så har man levande bilder och tavlor runt omkring sig, i hemmet som utom det: de vackert blommande växterna i fönstret; det lilla rödkindade, klarögda barnet; en gummas fina, gråa huvud; här mitt emot en ung arbeterska, som med behagfulla, lätta och mjuka rörelser sköter sin syssla. Där far en lantman till torget: han ger en präktig bild av kraft och hälsa, då han med fast hand tyglar sina hästar. Äro ej träden här borta en tavla, där de stå med sin vita snö, mjukt vilande på grenarna? Är ej kyrkspiran eller åsen vacker, där de teckna sig mot himlens guld?

Den, som är nog lycklig att bo på landet, kan i naturens skiftningar, vid lantlivets sysslor, dagligen finna nya tavlor. Även där naturen icke är i vanlig mening vacker, kunna seende ögon upptäcka mycket att glädjas åt: hedens röda ljung eller åkerns gula vågor, skogens gröna djup eller aftonhimlens färger.

Men musik? Också den kan man i viss mån skaffa sig själv. Har man ej öra för skogens och böljans melodier, för fågelkvittret och biens surr, för pärlande skratt och ömma tonfall — ja, då blir man nog ofta utan sitt dagliga musiknummer! Men har man icke öra för alla dessa toner från livets stora strängaspel, då är man nog inte heller bland dem, som kunna helt öppna själen ens för de största mästares toner!

Böcker finnas sällan gott om i svenska hem. Hos oss anse ty värr även de rika, att de i allra främsta ummet böra spara på böcker och läsa blott vad de kunna

få låna, ehuru i ett verkligt bildat hem möbler och kläder hellre böra vara enkla men böckerna många. Dock finnes det nästan alltid någon utväg för den, som allvarligt vill nå fram till världslitteraturens hav. Baden där kunna ha sina faror, liksom baden i det öppna havet. Men man kommer upp ur dem ej blott friskare och starkare utan även vackrare än förut — vackrare, emedan en rikare själ danar ett själfullare anlete.

För den, som endast har några få goda böcker inom sitt räckhåll, återstår det att dess mer fördjupa sig i dem man har. Och så kan man ju flitigare vända bladen i naturens och människolivets båda väldiga verk. Ofta skall man genom att följa en enda plantas utveckling lära mer, än av en avhandling; från en arbetarhustru får man kanske höra en livshistoria, mer gripande än en roman; hos en gammal backstugusittare finna en levnadsvishet, djupare än hos mången lärd. Ty visheten och poesien finnas icke blott inom bokpärmarna, detta kommer man snart att upptäcka!

De goda gärningarna slutligen?

Ungdomen vet icke, att den övar en god gärning endast genom att — i hälsa och glädje, i godhet och oskuld — finnas till! En sådan ungdom är helt enkelt tillvarons största skönhet och största välgärning för de åldrande, de av livets sorg och möda brutna.

Men både ung och gammal ha dessutom möjligheten att även på annat sätt göra gott, och icke en utan många gånger om dagen. Räcka våra penningar ej så långt — ehuru de med omtanka räcka icke så kort — så finnes vår arbetskraft, som kan förmå en del. Dessutom återstår alltid den finkänsliga vänlighet varmed vi kunna göra både de sorgsna och de glada gott, om än såväl penningar som tid i övrigt fattas oss.

Och städse finnes det inom hemmet många goda gärningar att öva! Där kunna familjens medlemmar på

mångfaldigt sätt lätta arbetet eller spara stegen för varandra; där finnas tillfällen att försvara den oskyldigt angripna; att ställa till rätta en oordning, som annars skulle vålla ledsamheter; att uppmuntra eller trösta med ord, blick, leende; att dämpa tvister eller hejda förtal och tomt prat genom att föra något bättre på tal. Vid arbetet, i kamratkretsen, i livet skall vanan att gå vår väg fram i verksam välvilja göra livet ljusare, rikare, skönare för vår omgivning och därigenom för oss själva.

Man inser kanske nu, att det icke var överdrift i påståendet att man — om också under tråkigt arbete, tunga sorger, tryckta förhållanden — förmår leva ett rikt liv? Den fattigaste skall kunna äga mer av tillvarons verkliga skönhet och rikedom än den, som synes besitta allt världens goda, men som icke har en levande själ att omfatta det med.

Ty konsten, naturen, böckerna, människorna äro våra, blott i den mån, vi själva älska dem. Att älska är lycka, emedan själens alla krafter växa genom kärleken, emedan ett av själens största krav tillfredsställes genom kärleken. Ja, hängivenhet är villkoret för all tillägnelse, vare sig av kärlek, godhet, vishet eller skönhet. Endast den, som ger, äger något...

Detta är en av livets skönt allvarliga sanningar, den vi visserligen kunna meddela varandåa som en erfarenhet, men som varje människa var dag av sitt liv själv måste efterleva för att verkligen inse.

---

3. Festvanor.

Verner von Heidenstam, som i sin geniala studie över *Svenskarnas lynne* framhöll vår brist på sund konservatism, träffade därmed även grundorsaken till den poesi-

löshet, som blivit följden av vårt hänsynslösa handhavande av gamla minnen och gamla seder.

Kvinnorna, hemlivets och sedens skaparinnor, ha framför allt skuld i att den vackra, starka konservatismen dör ut; att hemlivet allt mer saknar den fasthet och skönhet, vilka ge djup åt hemkänslorna och åt fosterlandskärleken.

Jag vill här endast uppehålla mig vid en enda sida av den nämnda hänsynslöshetens utplattande inverkan, nämligen den, som yttrar sig i utplånandet av de gamla festsederna, fordom orubbliga grundlagar i hemmen.

Att en del gamla seder måste komma att övergivas, sammanhänger med nya livsåskådningar, ändrade produktionsförhållanden, livligare samfärdsel och andra tidens drag. Att varje hem kommer att fira sina fester mer induviduellt, är även en naturlig följd av utvecklingen. Men många av de gamla bruken äro icke avskaffade genom något annat inflytande än slapp likgiltighet och bristande sinne för den glädje och stämning, dessa bruk medföra. Framför allt ha hållningslöshet och poesilöshet efterträtt den gamla innehållsrikedomen, emedan man försummat att ge fasthet och följdriktighet åt de nya bruk, dem man i varje särskilt hem gör gällande. Ena året firar man till exempel julen på ett sätt och andra året på ett annat; den ena anordningen finner husmodern besvärlig, den andra finner husfadern onödig. Så överger man dem och det uppslår i festvanorna en rörlighet, under vilken barnen medvetet lida. »Varför få vi inte detta i år? Vi hade det ju så i fjol? Ack, låt oss få det så, som vi förr brukat!» hör man ofta barnen bedja. Och de röja genom denna sin konservatism en djup etisk och estetisk självbevarelseinstinkt. Ty det är upprepandet, vanorna, vilka på alla hemlivets områden bestämma känslornas djup och innehållsrikedom. Illa sköter därför den uppfostrare sitt värv, som icke förstår att bruka årets

fester — liksom alla dess andra naturliga glädjeämnen — som medel att utveckla barnets känsloliv, att fördjupa så väl dess ömhets- som dess skönhetsintryck.

Hemmet i staden har i detta fall färre hjälpmedel än hemmet på landet. Men varje hem har dock någon möjlighet att göra avbrotten i årets vardagsgång rika på färg, den färg, som ger en glödande glans ännu åt gubbens minnen och som tårar främlingens ögon när han, i andras hem, ser några av de små drag, vilka voro festens kännetecken även i hans barndomshem.

I staden som på landet har man ju i regeln julgranar, och barnen själva vaka så gott de förmå över att granen prydes på alldeles samma sätt år efter år. Och över julmatens hävdvunna art vakar den manliga konservatismen!

Men annars består julens firande numera egentligen i hopandet av nya läckerheter och i massor av julklappar. Ingendera delen främjar den poetiska julstämningen! Men den gammaldags julfirningen med grenljus och stora högar av julbullar; med kärve åt fåglarna och dopp i grytan; med julbock, julkrubba och julkubbe; på landet med den högtidliga färden vid bloss till julottan; med de gamla jullekarna ända till tjugondag Knut, då julen dansades ut — alla dessa och andra gamla seder fyllde barnets sinne med helgens säregna stämning, en stämning, som tyvärr allt mer förflyktigas genom det nutida julfirandet: frossandet i ett överflöd av gåvor, gotter, släkt- och barnfester. Här och var uppehållas ju ännu en och annan av de gamla julsederna. Men i det stora hela bliva dessa allt mer tillfälliga och höra icke till det ovillkorliga, som gör festminnena djupa och skilda från allt annat.

Nyåret har länge saknat en särskild festprägel; ja, även nyårsvakan är nästan fallen ur bruket. Men därför borde hemmen skapa var sin sed, enligt vilken de unga — i allvar och glädje — på ett vackert sätt sade det

gamla året farväl och hälsade det nya. Trettondagen har numera endast kvar sin böna i gröten, sedan den fröjd, som stjärngossarna beredde barnen, även hör till det försvunna. Som folksed kan stjärngossarnas vandring ju icke återkomma, men som hemnöje för barnen kunde seden helt visst ännu bli långlivad, isynnerhet sedan Skansen — till vars skapare den sunda konservatismen i vårt land står i outplånlig tacksamhetsskuld — åter upptagit densamma, liksom Lucia med hennes brinnande ljuskrona.

Påsken har ju ännu på västkusten kvar sina påskeldar och överallt sina ägg, med målning och med inskrifter. Den glädjen kunde bli ännu stämningsfullare för barnen, om man följde den tyska seden att — då man så kan — utomhus, i det nyss bara gräset och bland de ännu nakna buskarna, göra fågelbon, i vilka barnen sedan själva söka och finna sina brokiga ägg — den ännu kala markens första frukt för året! Endast i vissa bygder ser man nu vid Valborgsmässan eldarna flamma i den ljusa kvällen. Inte heller firas första maj som förr med vofflor och mjöd, av vilket man drack sig märg i benen! Om hemmen i en tidsenlig form återupplivade den gamla leken mellan de utklädda vinter- och vårkungarna, kunde barnen erhålla ett oförgätligt minne av vårens återkomst.

Allt vad våren hunnit giva av blommor och grönt sattes fordom vid pingsten i spiseln, i ljuskronor och stakar — liksom för att fira vårens seger överallt, där elden kämpat mot vinterns köld och mörker! Och huru »klädde» man icke var vrå vid midsommaren; huru kär var ej dess fest med sin »majstång», sin dans och sin musik i sommarnatten! Men på många ställen i vårt land är nu också majstången tyvärr endast ett minne.

Alla dessa och andra enkla bruk, som sammanhängde med livsuppfattningen och med årets tider, voro fulla av just det enkla bildspråk, den naiva skönhet, som lämpa

sig för barnets behov och giva poesi åt barnets stämningar.

Varje hem har ju även sina särskilda festdagar, åt vilka man dock ofta på samma sätt försummar att giva denna särskilda festprägel, som från att vara en kär vana blir ett rörande minne. Födelsedagar och andra bemärkelsedagars sedvanliga blommor, festrätter och »firningar» — än med »utklädsel» eller knäckkokning eller plättkalas och dylika enkla nöjen — kunna emellertid icke ersättas av några mer storartade, för var gång nya festligheter.

Varje hem har plikten att göra även vardagen och söndagen innehållsrika för barnen, genom små nöjen efter slutat arbete: om vintern sagostunder vid brasan, med äpplen och nötter vid särskilda anledningar; eller sång kring pianot eller läsning av en ny »rolig bok» eller förevisning av ett planschverk. En mor, som är en hemlivets konstnärinna, kan för aftonens samvaro skapa det lugn, som redan ger barnen en festlig känsla; hon förstår att med några blommor i en vas eller andra enkla små anordningar för trevnaden fylla barnens sinne med omedveten skönhetsglädje, medan den mor, som saknar hemlivets konstsinne, däremot dagligen pinar mannen och barnen genom den oro, den fulhet, den hållningslöshet, hon kring sig utbreder eller tillåter. Under gemensamma vandringar — särskilt när hemmet är på landet — överflöda glädjekällorna för den, vilken förstår att lära barnen se hela naturen som en fest, från framträdandet av sälgens luddiga »gåsungar», av blåsipporna och lärkan, till den första vita snön! Det är kunskap och poesi på en gång att låta barnet följa kornet fram till den gröna brodden, det lena axet och det fina mjölet; honungen från klöverängen, lindblomman och ljungen till den vita vaxcellen; fågeln från det spräckliga ägget i boet till flyttfåglarnas färd genom den klara höstluften; äpplet från den rosiga blomman till den fyllda fruktkorgen!

Genom att de vuxna sålunda lära barnen se och förstå naturen, blir hela året för de små fyllt av levande skönhet. Barnen räkna tiden efter det första gökropet, det första axet, den första linnéan, det första smultronet och de första nötterna! De lära sig älska all skönhet omkring sig, så som konstnären älskar den. Och även den vardagliga enformigheten genomtränges för dem av innehållsrikedom, när de vänja sig att med alla sinnen leva, med alla sinnen njuta skönheten, först på barnasätt, i det lilla och enskilda, sedan — då blicken vidgats — i det stora och hela.

Mången kvinna, som själv är känslig för den glädje som väller ur skönheten och naturen, som känner stämningens makt att ge färg åt tillvaron, som genomglödes av minnenas poesi, försummar dock nu ofta att för de sina rikta hemlivet och sökendagen, liksom feststunden och helgen, med denna färg, denna poesi. Men när hemlivet åter blir en konst, till vars utövning kvinnorna erhålla ro och tid, då torde en av de stora uppgifter, åt vilka de med djup skaparglädje ägna sig, bliva den att — genom enkla och naturliga medel — fylla hemmet och barnasinnet med de dagliga lycko- och skönhetskänslor, som i så hög grad lätta alla mödor och lysa upp alla bekymmer.

---

4. Skymningsbrasan.

Om allt mellan himmel och jord finnas olika meningar. Enstämmiga äro emellertid tankarna om solen och om brasan; åtminstone äro alla nordbor rättrogna sol- och eldsdyrkare!

Men man lever ej efter denna sin religion. På många sätt berövar man sig själv solen — till exempel genom

att täppa fönstren med gardiner eller sova långt in på förmiddagen! Och år från år uttränges brasan av bränslesparande uppfinningar.

Det är icke mera den blossande julbrasan, som ger julaftonen dess ljusskimmer. De väldiga stockeldarna flamma icke längre i de stora öppna spislarna på herregårdarna, ty spislarna hava måst ge vika för kakelugnarna, som nu i sin ordning ofta stå kalla. Just i vår tid, när man icke längre har ro att hålla skymning eller råd att elda med ved, har man börjat brodera braskuddar, inbjudande till långa pratstunder framför elden i skumrasket, kuddar, vilkas oföränderligt prydliga skick emellertid visar, att brasan sällan brinner. Som andra gudomligheter före henne är hon förjagad av nyttan, denna gång i gestalt av kaminer och värmeledningar!

Men med brasan förlorar vårt folk mer poesi och skönhet än om tre fjärdedelar av våra skalders och målares verk gingo upp i rök.

Finnes det något äkta nordens barn, som ej först började drömma under stirrandet i den lekande, lockande elden, vilken omöjligt kunde vara så stygg, som mamma sade? Bar drömmaren även gryet till en tvivlare i sig, då blev en dag frågan att pröva eldens egenskaper oemotståndlig: man brände under jubel den ena saken efter den andra, tills pappas tidning eller mormors stickstrumpa blivit underkastade eldprovet, eller de små händerna illa tilltygade under något försök att ta fatt den trolska elden. Men varken bannor eller brännblåsor kunde minska kärleken till elden: den skälvande vördnad, vilken utgör en så stor del av barnets kärlek — liksom av all stor kärlek — blev endast ökad och med den tjusningen.

Och när man blivit några år äldre, då äro de växlande bilder, glöden danar, barnens käraste tavelbok, en där de själva äro de skapande konstnärerna.

Vad ser *du?* frågar man varandra. »En jätte med ett glödande gap.» »Jag ser en prinsessa på knä i en skog.» »Ser du där, ett lejon med eldögon?» »Ja, ja, och bakom det en riddare med hjälm!»

Var och en i syskonringen — ifall man har lyckan att vara flera syskon — väljer i glöden sitt palats. Och många ramlade luftslott under senare år ha framkallat mindre häftiga sorgeutbrott än det torn, som först instörtade, mången stålig villa mindre äkta glädje än det slott, som längst stod upprätt i den fallande glöden.

Och hur många hemska och rörande sagor ha icke fått sina belysningar av brasan, när barnjungfrun berättat »mera», »bara mera», med barnaflocken lägrad omkring barnkammarelden, som lyst i tårarna på deras, av harm eller hänförelse blossande, kinder! När sedan sagorna tystnade, emedan småsyskonen skulle i säng, då avhandlades det hörda vid en brasa i salen; jättehuvuden knäcktes och troll stektes i inbillningen, medan nötterna och äpplena undergingo detsamma i verkligheten. Man tävlade om att visa sig duktig genom att — sedan man först brandförsäkrat fingrarna i munnen — nappa de kol, som sprakade ut och kasta in dem igen. Stundom lyckades det så väl, att en hel brand föll ned och måste in igen med hjälp av eldgaffeln och en fyndighet, lik Tummelitens i dennes svåra lägen! När man lyckades med branden växte modet, och man undrade ifall man ej själv genom list eller bragd kunnat bortsnappa sjumilastövlarna och hämta prinsessan ur jättens våld?

Allt detta avhandlades medan falaskan föll över glöden, skuggorna djupnade i salens hörn och den döende brasans röda strimmor blevo så hemska, att man kröp tätt intill varandra i tjusad skräck över alla drömda faror.

När så den tiden kom att man kunde läsa sagor själv, huru många förbud utfärdades icke mot att läsa vid

eldsken för ögonens skull; förbud dem man gjorde väl i att överträda! Ty om än ögonen ledo en smula — vad vann icke fantasien av denna läsning framstupa vid brasan, vars flammor lekte över Andersens Eventyr eller folksagorna eller Snorre Sturlason och vars röda glöd manade fram syner av de blodiga böljorna vid Svoldern och Hjörungavåg!

Intet lantbarn glömmer väl någonsin den stora dag, då man för första gången fick elda i barnkammaren; hur man sprang till själva vedbacken efter veden; hur man tiggde de torraste spingstickor; hur man tillgrep en hel bunt svavelstickor, och tände, njutande syskonens häpnad, de, som ännu voro strängt förmanade att icke leka med elden. Ingen minister kan med mera oro motse voteringen om en kabinettsfråga, än en dylik sexåring om den nytända brasan skall ta sig!

När sedan den ålder kommit, då man icke längre är liten men ung, huru drömmas ej just vid brasan de finaste, skäraste drömmar om lyckan vid egen härd! Och huru ofta ha ej sedan under alla åldrar tårar torkats i brasans sken; huru klart har man icke vid dess ljus blickat in i de dolda gömslena av sin egen eller en annans själ! Huru många rika minnen ha ej genom brasans trollmakt blivit frambesvurna!

Man vet icke riktigt vad en brasa är, om man ej firat skymning invid en dylik, som flammat ur spiseln i någon gammal bondstuga eller prästgårdssal eller kanske allra helst i en herrgårdssalong, en brasa, vars sken fladdrande lekt över de träpanelade väggarna, belyst de mörknade familjeporträtten, glindrat i ljuskronornas prismor, kallat fram ur halvskymningen alla röda färgstänk i de gamla broderierna, all förgyllning på de antika stolarna och uppfört fantastiska danser i det höga taket. Under tiden måste en kvinnlig familjemedlem av en föregående generation berätta — på det äkta konstnärliga, stilla sätt,

där berättaren själv försvinner. En berättarkonst, som gör alla romantiska släkt- och ortkrönikor samtida, levande, förfärande och förförande. Medan man, stirrande på eldens lekande tungor, lyssnade till den lugna, lidelsefria stämman, vaknade kanske för första gången aningen om livets tragik: om lidelser, förtärande som eldslågor, om känslor, dem stora vattuströmmar icke kunna utsläcka.

Brasan glöder nog aldrig mer gyllenröd än i sådana skymningsstunder, utom när två människor i ett nytt hem blicka in i den, under drömmen om lyckan genom varandra, eller när den flammar som glädjebloss från härden i ett återfunnet hem.

Den religiösa kult, fäderna ägnade härden lika väl som altaret, har egentligen aldrig upphört i våra nordliga bygder, där elden under en stor del av året ersätter solens värme och ljus. Spåren av denna religiösa dyrkan leva ännu i månget folkord, mången folksed ända från de tider, när vikingar, under av stockelden sotad ås, samlades till sagoförtäljande dryckeslag.

Vad brasan dag ut och dag in ännu är för fattigman på svenska landsbygden, det anar endast den, som en höstafton farit förbi bygdens små stugor och i brasans fladdrande ljus sett barnen samlade kring mor, som kokar gröten eller spinner på sin rock, medan de med hög röst läsa sin läxa i eldskenet, en stund, som ger glans och skönhet även åt den tarvligaste omgivning. Och far ökar farten av sina nyss så trötta steg, när han ser det vänliga eldskenet lysa ur de små rutorna!

Det är en ännu återstående rikedom för landsbygdens fattiga att, huru stora deras umbäranden än annars äro, de mer sällan än deras likar i staden behöva sakna eldens livgivande inflytande. I fattigmans stuga ersätter den från spiselhällen sprakande tallvedsbrasan delvis varma kläder och närande rätter, lampor och ljus, tavlor, musik och poesi. Det var detta den franske diktare visste, som

svarade sin dotter, då hon sporde honom om de båda glimmande punkterna vid synranden:

> Tvenne världar, mitt barn, tvenne världar;
> fattigmans eld är en, den andra en stjärna...

Men även i fråga om de burgna hemmen finnas de, som mena att hemkärleken står i så oupplösligt samband med eldstaden, att den avtager med denna och alldeles upphör i de land, där elden endast brukas att koka vid! Så mycket av sanning ligger väl i denna sats, att arten av hemkänslan utan tvivel är en annan hos de folk, där inga brasor behövas.

Men dessa söderns folk äga då en ersättning i rikare solflöden och i allt det myckna goda, som därmed sammanhänger. De nordbor åter, som ej bland sina käraste barndomsintryck ha brasan — och dessa stackars människor bli i kaminernas dagar allt flera — dessa nordbor få däremot ingen ersättning. De bliva, om icke sämre, så dock alldeles avgjort fattigare än de, som äga denna heliga eld bland sina minnen. Och därför bör var och en, som kan det, låta sina barn växa upp med brasans grädje.

*

Under dessa funderingar över brasan glömde jag nästan min egen, som dock föranlett dem.

Skörnade lågo träden i kakelugnen, färdiga att vid den lättaste beröring falla isär med rödglödande kol, som snart skulle kallna till en handfull aska, enda återstoden av vad som en gång var den fina resningen av en glänsande, vit björk. En björk som speglat sin mjälla vårgrönska i en insjös yta; över vars vajande grenar sommarmånskenets ljusa floder runnit; som på ängens höstdävna tuvor strött skurar av gyllengula löv; på vars fina, av rimfrostens

silver omspunna kvistar vinternattens stjärnor hängt som blåblixtrande juveler.

Stackars björk! All din fägring, all din kraft, all din rikedom hindrade icke att yxan sattes till din rot, att sågen gjorde dig till ved!

Du blev »värderad» och du blev »samhällsnyttig». Men det kostade dig ditt liv . . .

Den sista glöden mörknade. Under falaskans gråvita flagor blänkte dock ännu några kol, ett par heta, glimmande ögon, vilka tycktes spörja:

»Är då människornas öde annorlunda?»

Ja, svarade det inom mig, människornas öde är annorlunda men ej sällan ringare. Även vi ryckas ofta ur den tillvaro, där vi levat vårt verkliga liv, hän till nyttans värld. Men där bli vi icke alltid, som vedträdet, livande och värmande skönhets- och glädjespridare. Vi förtorka, vi förbrinna icke. Först när vi inse att vi måste förbrinna ifall vi vilja göra livet varmare och skönare för oss själva och för andra — först då skola våra människoöden i innehållsrikedom kunna jämföras med trädets, som falnar på vår härd!

ors Zorn av Tor Hedberg. 2:a uppl.
Naturminnesmärken och naturskydd av prof. Rutger Sernander.
Tänderna och deras vård av tandläkare Adb. Lenhardtson. 2:a uppl.
Hearik Ibsén av T. Fogelqvist.
Om rudimentära organ hos människan som bevis för hennes ursprung av prof. Hj. Öhrvall. 2:a uppl.
Första kammaren i Sverige och andra länder av F. Spångberg
Det internationella hjälpspråksproblemet av fil. dr H. B. Goodwin.
Kommunal rösträtt i Sverge av fil. kand. E. Jxson Thulin. 2:a uppl.
Kommunal rösträtt i utlandet av fil. kand. E. Jxson Thulin.
Våra vanligaste främmande ord med uttal och förklaring av doc. O. Österberg. 3:e uppl.
Om lösningar. Ett kapitel ur den moderna kemien av G. Starck.
Kristendom och moral av prof. Edv. Westermarck. 2:a uppl.
Religion och magi av prof. Edv. Westermarck.
Nordreformen av Sven Brisman.
Vattnet av fil. kand. H. Sandqvist.
Massornas själsliv och andlig smitta av prof. B. Gadelius. 2:a uppl.
Om besatthet och talande med tungomål av prof. B. Gadelius. 2:a uppl.
Sinnessjuka och sinnessjukvård av prof. B. Gadelius.
Förbrytaren och samhället av prof. B. Gadelius.
De gammaltestamentliga böckernas tillkomst av prof. H. Schück. 2:a uppl.
Den israelitiska litteraturens utveckling av prof. Henrik Schück.
Telegrafering utan tråd av civilingenjör Max Grenander. 2:a uppl.
Kyrkan och prästen enligt Sveriges äldsta lagar av fil. dr Arnold Bratt.
Dess likheter av doc. Sven Lönborg.
Amtus av doc. Sven Lönborg.
Fredsrörelsen och kulturen av Ellen Key.
Språk i språket av Gustaf Cederschiöld. Översikt av stilarna. 2:a uppl.
Språk i språket av Gustaf Cederschiöld. I. Stilgranskning. 2:a uppl.
165. S. A. Andrée. En levnadsteckning.
166. Charles Darwin av lektor Gottfrid Adlerz. 2:a uppl.
167. Om kycklingens utveckling i ägget av prof. J. Aug. Hammar.
168. Flygkonsten av bergsingenjör C. H. Hermodsson. I.
169. Flygkonsten av bergsingenjör C. H. Hermodsson. II.
170. Läran om befolkningen av prof. Knut Wicksell.
171. Michelangelo Buonarroti av Lisa Lundh.
172. Om hembygdsforskning av folkskollärare N. Edberg.
173. William Shakespeare av prof. Erik Björkman.
174. Bibel och Babel av doc. David W. Myhrman.
175. Ur grävsteklarnas liv av lektor Gottfrid Adlerz.
176. Instinkt och förståndshandlingar bland grävsteklar av lektor Gottfrid Adlerz.
177. Huru länge har kvinnan betraktats som mannens egendom av riksantikvarien Oscar Montelius. I. Äktenskap genom rov; äktenskap genom köp.
178. Huru länge har kvinnan betraktats som mannens egendom av riksantikvarien Oscar Montelius. II. Äktenskap genom gåva; kvinnans nuvarande ställning.
179. Till Gustaf Frödings minne av Torsten Fogelqvist.
180. 1809 års revolution av prof. Nils Edén. I. Revolutionens förhistoria.
181. 1809 års revolution av prof. Nils Edén. II. Gustav IV Adolfs avsättning.
182. August Bebel. En biografisk studie av H. von Gerlach.
183. Tusen nätter och en natt eller Den arabiska sagosamlingen av David W. Myhrman.
184. Hedvig Charlotta Nordenflycht av Yngve Östergren.
185. De viktigaste knutarna. En handledning för sjöfolk, fiskare, scouter och praktiskt folk i allmänhet av Hj. Öhrvall.
186. Charles Dickens av Ida Buergel Goodwin.
187. Våra vanligaste folkvisor av fil. lic. Sixten Belfrage.
188. Fredrika Bremer av fil. lic. Sverker Ek.

Skrifterna säljas även inbundna i band à kr. 2: 50. Hittills ha utgivits band I—XII (n:r 1—182), varje band innehållande i regel 8 häften.

Skrifterna redigeras av en av Studentföreningen Verdandi årligen vald Småskriftskommitté, bestående av fem medlemmar. Under 1913 utgöres kommittén av: [illegible] Blanck, docent Uppsala, Ivan Bratt, läkare, Stockholm (redaktör), Otto [illegible]rsen, professor, Uppsala, Rutger Sernander, professor, Uppsala, och Hj. Öhrvall, professor, Uppsala.

Återförsäljare erhålla goda villkor och antagas, även på obetydliga platser, om [illegible]an därom göres hos *Verdandis Småskriftskommitté, Stockholm.*

[illegible]rdandis småskrifter säljas i alla bokhådor.